כי היכי דלא ליטרדן תנן בחזקת שנתן עד שיביא ראיה שלא נתן היכי דמי אילימא דאמר ליה פרעתיך בזמני פשיטא בחזקת שנתן אלא לאו דאמר ליה פרעתיך בתוך זמני אלמא עביד איניש דפרעיה בתוך זמניה שאני הכא דכל [א]שפא ושפא זימניה הוא ת"ש בחזקת שלא נתן עד שיביא ראיה שנתן היכי דמי אילימא דאמר ליה פרעתיך בזמני אמאי לא אלא לאו דאמר ליה פרעתיך בתוך זמני אלמא לא עביד איניש דפרע בגו זימניה שאני הכא דאמר מי יימר דמחייבו לי רבנן רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עבדי כאביי ורבא מר בר רב אשי עבד כר"ל [א]והלכתא כר"ל [ב]ואפילו מיתמי ואע"ג [ב]דאמר מר [ג]הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה [ד]חזקה לא עביד איניש דפרע בגו זימניה [ה]איבעיא להו תבעו לאחר זמן ואמר לו פרעתיך בתוך זמני מהו [ג]מי אמרינן °במקום חזקה (א) אמרינן [ד]מה לי לשקר

או

אילימא דא"ל פרעתיך בזמני. כשהשלמת את גובה ארבע אמות: **פשיטא.** דנאמן שהרי זו טענת מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום: **אלא לאו דאמר ליה פרעתיך בתוך זמני.** קודם שהשלמת לארבע אמות: **ת"ש.** מסיפא בחזקת שלא נתן כו': **אילימא דא"ל פרעתיך בזמני.** כשגמרתי את כותלי וידעתי כמה נתחייבתי לסייע בהגבהתך: **מי יימר דמחייבו לי רבנן.** הילכך אפילו אמר פרעתיך בזמני לא מהימן: **ואפילו מיתמי.** אם מת הלוה בתוך זמנו גובה חובו מן היתומים בלא שבועה ולא חיישינן דילמא פרעיה: **מה לי לשקר.** אי בעי אמר ליה פרעתיך בזמני הילכך כי א"ל נמי פרעתיך בתוך זמני נאמן בשבועה:

או

אי אמרינן מיגו במקום חזקה [א] ומ"מ אין להוכיח מכאן דקסבר ריש לקיש המלוה את חבירו אין צריך לפורעו בעדים דאפשר דמיירי הכא שהלוהו שלא בעדים אלא הודה לו בפני עדים דאפילו למ"ד צריך לפורעו בעדים ה"מ היכא דהלוהו בפני עדים מעיקרא דלא הימניה אלא בפני עדים ואם תאמר מכל מקום ניפשוט מהכא דלא אמרינן מיגו דאי בעי אמר פרעתיך עתה ואומר ר"י דהא לא חשיב מיגו כיון דמיירי דקיימי ביום אחרון של זמן ואע"ג דמסקינן בשילהי דהשואל (ב"מ דף קב: ושם) דעביד איניש דפרע ביומא דמישלם זימניה מ"מ אין זה מיגו דלא חציף איניש למימר פרעתיך היום [ב] אבל רגיל הוא לומר פרעתיך אתמול ושכחת: **כי היכי דלא ליטרדן.** אע"ג דבפ' יש בכור (בכורות דף מט. ושם) תנן בכור בתוך שלשים יום בחזקת שלא נפדה ואומר ר"י דהתם לא שייך האי טעמא דלא ליטרדן דהוי ממון שאין לו תובעין [ג] מיהו קשיא לרבי מפרק השואל (ב"מ דף קב: ושם) דאמר בעו מיניה מרבי ינאי שוכר אומר נתתי ומשכיר אומר לא נטלתי על מי להביא ראיה אימת אי בתוך זמנו תנינא מת (ב) בתוך שלשים יום בחזקת שלא נפדה והשתא היכי מדמי לה לבכור דהתם לא שייך למימר לא ליטרדן [ד] ולכך צריך לומר דבכור נמי איכא טירדא דמלוה שצריך מיד ליתן דזריזין מקדימין ומפרש ר"י טעם אחר דהכא כיון דחייב לו ואיתרמי ליה זוזי פורע לו תוך הזמן דלא ליטרדן אבל גבי בכור דהכתי לא איחייב כלל עד לאחר ל' יום ושמא ימות בתוך ל' ויפטר וכן שוכר שמא יפול ביתו של משכיר ויצטרך שוכר לצאת דלא עדיף מיניה ומיהו קשיא הא דפריך לר"ל מכותל חצר שנפל ודייק מיניה דעביד איניש דפרע בגו זימניה לאביי ורבא נמי תיקשי דמודו התם דלא עביד דפרע דשמא לא יבנה זה את הכותל ומיהו בכמה מקומות יכול לומר וליטעמיך ולא קאמר: **אילימא** דא"ל פרעתיך בזמני פשיטא. וא"ת ואמאי פשיטא הא כיון דאין אדם פורע תוך זמנו ואנן סהדי שזה עשה כותל איצטריך לאשמועינן דאין צריך לפורעו בעדים וי"ל דאפילו מ"ד גבי מלוה חבירו בעדים צריך לפורעו בעדים התם משום דלא הימניה מעיקרא אבל הכא ליכא שום הוכחה דלא הימניה הילכך פשיטא דאין צריך לפורעו בעדים: **ואפילו** מיתמי. ואע"ג דאמור רבנן הבא ליפרע כו'. נראה דביתומים גדולים מיירי אבל בקטנים לא גבי אפי' תוך זמנו (ג) לרב פפא דמפרש טעמא דאין נזקקין משום פריעת בעל חוב מלוה ויתמי לאו בני מיעבד מלוה נינהו ואפילו לרב הונא בריה דרב יהושע דמפרש טעמא משום צררי לא גבי מיתמי קטנים אפילו תוך זמנו דאין מקבלים עדים שלא בפני בעל דין דקטנים חשוב שלא בפניו כדמוכח בריש פרק הגוזל בתרא (ב"ק דף קיב.) ואפילו נתקבלה עדות בחיי האב (ד) מצית למימר דחיישינן לצררי אפילו תוך הזמן בקטנים כדאשכחן גבי אלמנה בפרק השולח (גיטין דף לד: ושם) דתנן אין האלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה וטעמא משום שמא התפיסה הבעל צררי אע"פ שהוא תוך הזמן [ה] ומיהו מאלמנה אין ראיה דהתם חיישינן לצררי אפילו בגדולים [ו] משום דאית לה בתנאי בית דין כדאמרינן בהנושא (כתובות דף קב: ושם) דחיישינן טפי לצררי בבנותיו מבבת אשתו משום כיון דאיתנהו בתנאי בית דין אימור צררי אתפסינהו ואין להביא ראיה מדלא קאמר הכא אע"ג דאמור רבנן אין נזקקין לנכסי יתומים קטנים אא"כ רבית אוכלת בהן כו' דלא מיירי בקטנים אלא דוקא בגדולים דשמא משום רב פפא נקט מילתיה בגדולים אי נמי נקט ההוא דהבא ליפרע לאשמועינן דגבי אפילו בלא שבועה [ז] ואין להביא ראיה משלהי דמכילתין (דף קעד:) דקאמר מאי בינייהו דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע ולא קאמר איכא בינייהו כגון דמית לוה תוך הזמן דלרב הונא גבי דהא רב הונא ורב פפא אמר בשמעתין דלית להו חזקה דריש לקיש ועוד דבכמה מקומות יכול למצוא איכא בינייהו טובא ואינו חושש לומר אלא דבר אחד או שנים כדאמרינן בהמניח (ב"ק דף לג. ושם ד"ה הקדישו) גבי פלוגתא דיוסף השור מיהו יש להביא ראיה דאפילו רב הונא דמפרש טעמא משום צררי לא גבי מיתומים קטנים אפילו תוך הזמן דפריך עליה דרב אסי בפ' שום היתומים (ערכין דף כב. ושם) ודחיק עלה לשנויי בבעל חוב [ט] שקיבל עליו לוז ולא לוז ולא משני הכא במאי עסקינן בשלא הגיע הזמן בחיי האב ואין לומר דההיא סוגיא סברה כטעמא דרב פפא דהא במסקנא [י] משני כשחייב מודה והאי שינויא ליתא אליבא דטעמא דרב פפא וכן יש להוכיח מגופיה דמילתיה דרב אסי דקאמר אלא אם כן רבית אוכלת בהן ור' יוחנן אינו מוסיף כי אם כתובת אשה משום מזוני משמע בעל חוב לא משתכח בשום ענין דנפרעין ומסתמא רב אסי ורבי יוחנן אית להו חזקה דריש לקיש דהכי הלכתא כדפסיק בשמעתין ועוד אי לית להו חזקה דריש לקיש א"כ קי"ל כריש לקיש בארבעה דברים ובריש החולץ (יבמות דף לו. ושם) לא פסיק רבא כוותיה אלא בתלת אע"ג דרבא ודאי [ז] פליג אריש לקיש בשמעתין מ"מ גם לדידן מוכח דלא קי"ל כריש לקיש אלא בתלת ובפרק ד' וה' (ב"ק דף לט. ושם) דפריך לרבי יוחנן דאמר מעליית יתומים והאמר רבי יוחנן אין נזקקין לנכסי יתומים אלא לכתובת אשה אע"ג דקיימא לן דטעמא הוי משום צררי והתם בשור שנגח לא שייך צררי מ"מ פריך שפיר דרבי יוחנן אית ליה אין נזקקין בכל ענין אפילו במלוה הבאה מחמת עצמו דלא שייך צררי מטעם דאין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין: **אע"ג** דאמור רבנן הבא ליפרע מנכסי יתומים כו'. ותניא נמי בפ' הכותב (כתובות דף פז. ושם) אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים הבא ליפרע כו' משמע שהיא משנה בשום מקום ותימה היכא אמרו חכמים דמאלמנה ליכא למילף דשאני אלמנה דאית לה בתנאי ב"ד וחיישינן לצררי טפי ואומר ר"י מדתנן בפרק הכותב (שם דף פד.) גבי מי שמת והניח אשה ובעל חוב והיה לו מלוה ופקדון ביד אחרים כו' יתנו ליורשים שכולם צריכים שבועה ואין היורשין צריכין שבועה ועוד תנן בשבועות (דף מה.) וכן היתומים מן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה וכו' שלא מצינו בין שטרותיו של אבא ששטר זה פרוע אלמא גם האב היה נשבע שאינו פרוע מכאן משמע שאם הוציא שטר חוב על חבירו וא"ל אישתבע לי דלא פרעתיך בגו זימניה אין צריך לעשות [ח] שבועה: **מי אמרי'** במקום חזקה מה לי לשקר או לא. הקשה הר"י בר מרדכי והא הך חזקה עדיפא משטר דבשטר אינו גובה אלא בשבועה ובהך חזקה גובה בלא שבועה וא"כ מאי קא מיבעיא ליה הא פשיטא דמיגו במקום עדים לא אמרינן כ"ש במקום חזקה דעדיפא טפי ואור"י דלא קשה כלל דודאי עדים עדיפי מחזקה דאי אמרי שפרעו אפי' בתוך הזמן פטור ואי אמרי אפילו אחר זמן ידענו שלא פרעו היה גובה מן היתומים בלא שבועה ומה שצריך שבועה ביש לו שטר זהו לפי שאינו מוכיח מתוך השטר אם פרע ואם לאו דזימנין דזייר ליה אפסיטי דספרא כדאמרינן בפ"ק דב"מ (דף יז.) אך קשה דמ"מ תפשוט דלא אמרי' מיגו במקום חזקה מדרמי בר חמא דאמר בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מה: ושם) המפקיד אצל חבירו בשטר צריך להחזיר לו [ט] (בשטר) ולא מהימן לומר החזרתי לך במיגו דאי בעי אמר דנאנסו משום דמאי א"ל שטרך בידי מאי בעי וכ"ש דלא אמר מיגו במקום חזקה דחזקה עדיפא דאין צריך שבועה וטעמא דשטרך בידי מאי בעי לא מהני לפוטרו משבועה ושמא סוגיא דהכא לא סברה כרמי בר חמא ולא דמי כלל לההוא [י] דפרק האומר (דף סד: ושם) דאמר היכא דמוחזק לן דאית ליה אחים ואמר יש לי בנים דנאמן במיגו דאי בעי פטר לה בגיטא וכן ההיא דהאשה שלום (יבמות דף קטו. ושם) דבעי החזיקה היא מלחמה בעולם מי אמר מיגו דאי בעי אמרה שלום בעולם או דלמא כיון דהחזיקה היא ואמרה בדדמי לא אתי מה לי לשקר ומרע לחזקה ומייתי התם מעין ההיא בעיא לא דמי כלל להך דהכא [ט] ומיהו קשה מדתנן ביבמות בפרק בית שמאי (דף קיא:) יבמה שאמרה תוך שלשים יום לא נבעלתי כופין אותו אחר שלשים מבקשים הימנו ומפרש התם דעד שלשים יום מוקי איניש אנפשיה טפי לא מוקי ולכך לאחר שלשים יום אין כופין דלא מהימנא אף על גב דאית לה מיגו °דאי בעיא אמרה אינו יכול לבא עלי דנאמנת כדמוכח בסוף נדרים (דף צא.):

ואמר

עין משפט
נר מצוה

כו א ב מיי' פי"ד מהל' מלוה הל' א סמג עשין פד טוש"ע ח"מ סי' עח סעיף א:

כז ג מיי' שם סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' קח סעיף יז:

כח ד ה מיי' שם סמג שם טוש"ע ח"מ סי' עח סעיף א:

רבינו גרשום

כי היכי דלא ליטרדן. שלא יתבעו בזמנו: אילימא בזמנו. בשעת השלמת ד' אמות פשיטא דנאמן דמי איכא למאן דאמר דבזמנו לא הוי נאמן: אלא בתוך זמנו. קודם השלמת ד' אמות ואפ"ה קתני דנאמן דבחזקת שנתן הוא אלמא עביד אינש דפרע בגו זימניה ותיובתא דריש לקיש. אמר לך ריש לקיש בעלמא אימא לך דלא עביד אינש דפרע בגו זימניה ושאני הכא גבי כותל אמאי נאמן דליכא תוך זמנו דכל שעה ושעה כל דימוס ודימוס שבנה זמנו הוא לסייע ומש"ה נאמן: ת"ש מסיפא. הא סיפא קשיא לאביי ורבא אמרי לך אביי ורבא בעלמא אימא לך דעביד אינש דפרע בגו זימניה ושאני הכא גבי סמך לו כותל דמש"ה אינו נאמן כי טעין דפרע חלקו קודם שסמך [א] דאמרי' ליה אימר אמר סבר בדעתו הואיל ואינו חייב עכשיו לסייע בהגבהה למה ליה למיתן ליה מי יימר דמחייבי (ליה) [לי] רבנן למיתן כשאסמוך הכותל ומשום האי סברא לא יהיב ליה מידי ואי טעין דיהיב אינו נאמן: ואפי' מיתמי. שאם טעין אחד לחבירו פרעתיך תוך זמנו ומת והניח יתומים חייבין היתומין לשלם דלא יכלי למטען שמענו מאבינו שאמר שפרע לו בתוך זמנו ואע"ג דאמרי' הבא ליפרע מנכסי יתומין אע"פ שיש לו שטר לא יפרע אלא בשבועה דאמרי' אלו היה אבוהן קיים הוה מפיק שובר ומרע ליה לשטרא אפ"ה דמחמרינן כל כך בנכסי יתמי אפ"ה אי אמר אבוהן לבעל חובו פרעתיך בתוך זמנו ומת מגבי מיתמי: מה לי לשקר במקום חזקה. כלומר הואיל ויכול הוא לטעון לפטור עצמו ולומר שפרע בזמנו [ב] בחזקה דאדם פורע בזמנו והואיל ויכול לפטור עצמו בזמנו ואמר תוך זמנו אמרי' מה לי לשקר:

א) [נראה דצ"ל דאמרי' ליה דודאי אמר וסבר בדעתו הואיל וכו']. ב) [אולי צ"ל שפרע בזמנו אמרינן מה לו לשקר ונאמן לטעון שפרע תוך זמנו ואף שהוא נגד החזקה דאדם פורע בזמנו והואיל יוכל לפטור עצמו ולומר שפרע בזמנו].

מסורת הש"ס

א) [גי' הערוך בערך סף ד' ספא וספא פי' כל נדבך ונדבך זימניה הוא], ב) [לקמן לג. גיטין לד:] כתובות פז., ג) [ועי' תוס' כתובות יט. ד"ה חזקה וכו' מה שהניחו בצ"ע], ד) [קדושין סד: וש"נ], ה) צ"ל לבע"ח עכו"ם. ר"ש מדסוי ומר"כ, ו) צ"ל במסקנא דהתם. מר"כ, ז) צ"ל דלרבא ודאי לא תקשה למה לא קאמר ד' דהא פליג אריש לקיש. מר"כ, ח) [צ"ל בעדים], ט) [צ"ל דקדושין פרק],

גליון הש"ס

גמרא במקום חזקה אמרי' מה לי לשקר. עי' בר"ן קדושין דף כ"ה ע"ב: תוס' ד"ה מי כו' דאי בעיא אמרה א"י לבוא עלי. לא זכיתי להבין הא שם בנדרים מבואר הטעם דנאמנת בהכי משום דאין אשה מעיזה פניה בפני בעלה והכא ל"ש כן דהגט בידה וכפי דבריו דבא עליה אינו בעלה עוד וא"כ ליכא חזקה זו דהא ממ"נ אינו בעלה ואדרבה כפי דבריה עדיין זקוקה לו וצע"ג:

הגהות הב"ח

(א) גמ' במקום חזקה מה לי כצ"ל ותיבת אמרי' נמחק: (ב) תוס' ד"ה כי היכי וכו' זמנו תנינא מת האב בתוך: (ג) ד"ה ואפי' וכו' תוך זמנו (לרב פפא דמפרש וכו' ואפילו לרב הונא בריה דרב יהושע) תא"מ ונ"ב ס"א וכ"ה בא"שר"י ולא מיבעיא לרב פפא וכו' אלא אפי' לרב הונא בריה דרב יהושע וכו': (ד) בא"ד עדות בחיי האב נמי מצית למימר:

מוסף תוספות

א. ולא פשטינן לה מדר"ל. רבינו יונה. ב. דמיכסף לומר השתא פרעתיך, דבו ביום לא מישתלי. ר"ן. ג. שיכול ליתן לאיזה כהן שירצה. תוס' ב"מ קב: ד. ומאי מייתי מיניה ראיה לשוכר דשייך טעמא דלא לטרדן. שם. ה. דלא ניתנה כתובה ליגבות מחיים. רשב"א. ו. דאין נפרעת אלא בשבועה, ואילו אתה עושה כתובה כחוב דעלמא שלא הגיע זמנו למה היא צריכה שבועה וכו' אלא דחיישינן לצררי. שם. ז. דכוודאי משוינן ליה. שם. ח. דאי מחייב ליתמי נמי נטעון. רמב"ן. ט. [דאם הכא] מרע לה [התם] לא מרע לה כיון דאמרה בדדמי, ואי לא מרע [הכא], לפי שאין הווה כלל שיהיה פורע בתוך זמנו אבל [התם] מרע דיכול להיות אמת שמת במלחמה. תוס' יבמות קטו.